

Mezei Orsolya¹

MENEKÜLTEK KÖZÉPISKOLAI MAGYAR MINT IDEGEN NYELV OKTATÁSA

Abstract

This study aims to present the learning opportunities of migrant children, focusing on the teaching process. A secondary school's example shows the present situation of refugees' education in Budapest. The Than Károly Eco-School, Secondary, Vocational and Technical School takes in migrant students, gives them preparatory classes and then integrates them into Hungarian classes. Their teachers work to the best of their knowledge, but they don't have the necessary experience, school-books and education tools.

The paper analyzes the content and method of teaching Hungarian as a Foreign Language. Teaching not only grammar, but also culture and traditions, too. The teacher's role is complicated because they have to teach the language and help in official paperwork, help students work through their traumas and experiences, etc. These teachers already have some ideas for a solution that improves refugees' education because they know what would be necessary to make their education more effective.

Keywords: *refugee students, teaching Hungarian as a Foreign Language in secondary school*

Kulcsszavak: *menekült tanulók, középiskolai magyar mint idegen nyelv oktatás*

1. Bevezetés

A migránsok növekvő száma új kihívások és lehetőségek elé állítja a velük kapcsolatba kerülő tanárokat. A menekültek itt-tartózkodása alatt tankötelesség érvényes a kiskorúakra, akik sokszor kísérő nélkül, egyedül érkeznek. A felnőttek is igényelnek oktatást, hiszen a munkakereséséhez a minél magasabb fokú végzettség jelent előnyt, azonban hazájukban sokszor még az általános iskola elvégzésére sem volt lehetőségük, egy részüknek pedig az érettségije hiányzik. Mindezt elsősorban magyar nyelven tudják pótolni, és a magyar nyelvű tudás szükséges az országban való boldoguláshoz is. Nehéz feladat hárul a magyar mint idegen nyelv tanárookra, illetve a többi pedagógusra is, mivel a menekültek helyzete elég speciális, amely kihat tanulásuk hatékonyságára is.

---

¹ Mezei Orsolya magyar mint idegen nyelv tanár; orsi.mezei@gmail.com

Dolgozatomban a menekülteket oktató magyar mint idegen nyelv tanárok tapasztalatait, a tanítás során felmerülő problémákat és megoldási lehetőségeiket vizsgálom. Egy olyan budapesti középiskola oktatási tapasztalatát szeretném bemutatni, ahol van helyük a menekülteknek, és vannak szakképzett tanárok is, akik foglalkoznak velük.²

2. A menekültek oktatásának gyakorlata

A migránsok oktatására vonatkozó jogszabályokban lefektetett követelmény az interkulturális nevelés és multikulturális szemlélet. A magyar mint idegen nyelv oktatás kereteit a magyar nyelv és irodalomórakon belüli 50–75%-ban adták meg. Ez addig érvényes, amíg a tanuló nyelvtudásához szükség van rá. Emellett iskolapszichológusi és tanulást segítő tanári felügyeletet is ajánlanak (Fleischmidt–Nyíri 2006: 26-28). A közoktatásban egyre nő a menekültek száma, legtöbben az általános iskolai korosztályhoz tartoznak, azonban az óvodákban, szakiskolákban és középiskolában sem elhanyagolható a létszámuk. Ez utóbbi intézményben a 2011/12-es tanévben megközelítőleg kétezer diák tanult. (Schmidt 2014: 24).

A hazánkba érkező menekült gyerekek először a befogadó állomások környékén működő iskolákba kerülnek, de nem mindegyik iskola fogadja őket szívesen. Ennek oka az is lehet, hogy oktatásuk a pedagógusoktól megkülönböztetett odafigyelést és speciális felkészülést igényel. Nehézséget jelent továbbá, hogy a gyermekek nagy lelki terhekkel küzdenek: sok változással kell megbirkózniuk, fel kell dolgozniuk veszteségeiket, és hozzá kell szokniuk az új körülményekhez, elvárásokhoz. A gyerekek általában nem vettek részt a családi döntéshozatalban, hogy elhagyják szülőföldjüket, az áttelepülésnek csupán passzív elszenvetői voltak, de ennek hatásai őket is érintik: elveszítettek barátait, kiszakadtak megszokott környezetükből. Kulturális gyászt élnek meg, amely szimbolikus veszteséget jelent, a megszokott környezet és kapcsolatrendszer elvesztésének pszichés folyamatát. A menekülttáborokban töltött idő kezdeti szakában a szülők átmeneti gazdasági nehézségekkel küzdenek, kevésbé tudják támogatni a gyerekeket ebben a kritikus időszakban. A kulturális gyász hatással van a gyerekek mindennapjaira, ez az időszak egész életükre meghatározó, traumatikus élmény lehet. Saját kulturális rendszerükhöz való viszonyukat újra kell értékelniük; az új környezettel, a befogadó társadalom kultúrájával, szokásaival pedig valamiféle kapcsolatot kell kialakítaniuk. Az akkulturációs folyamatnak többféle végeredménye lehet: integráció, asszimiláció, marginalizáció és szegregáció. (Illés–Medgyesi 2009: 20-22).

A gyerekek iskolai sikerességét befolyásolja a szülők iskolához való viszonya, a kulturális, a nyelvi és a szociális háttér. A migránsok oktatásának nehezítő körülményei a bizonytalanság, a változások, az otthonelhagyás, a menekülés miatti zilált lelkiállapot és az átélt traumák is. A szociálisan is hátrányos helyzetű tanulóknál a sokak által meg-

² Interjúalanyok: Than Károly Ókoiskola, Gimnázium, Szakközépiskola és Szakiskola: 1_N - 1. sz. női adatközlő (1986), 2_F - 2. sz. férfi adatközlő (1988); Református Menekült Misszió: 3_F 3. sz. férfi adatközlő (1988)

oldásnak hitt osztályisméltés csak újabb problémákat generál. Ugyanilyen hatástalan a kiegészítő osztályokba való átirányítás is (Illés–Medgyesi 2009: 20–22).

A gyerekek érkezését az iskolának is várnia kell, az osztályfőnököt és az osztályt tanítókat egyaránt célszerű felkészíteni a tanuló fogadására. A pedagógus fontos feladata, hogy felvegye a kapcsolatot a szülőkkel és gyerekekkel. Lehetőség szerint tolmács alkalmazására volna szükség, hogy a szülők saját nyelvükön tudják megfogalmazni kérdéseiket. A befogadó iskolák többsége azonban nincs felkészülve a menekült diákok érkezésére, a szülők általában csak úgy tudnak kommunikálni a tanárokkal, ha ők maguk gondoskodnak tolmácsról. Gyakran előfordul olyan eset is, hogy a diák kényszerül közvetíteni szülei és tanárai között (mert csak ő beszél angolul), de ez a megoldás az őt érintő kérdéseknél problémás lehet (3_F).

3. A menekültek magyar mint idegen nyelv oktatásának elméleti keretei

A magyar mint idegen nyelv oktatása már a menekülttáborokban megkezdődik, de később az iskolában általában már egyáltalán nem, vagy nem szakszerűen folytatódik. Fontos figyelembe venni, hogy a nyelv tanulása mellett más tényezőknek is kiemelt szerepük van. Gondoljunk csak arra, hogy a magyar gyerekek a nyelvi szocializáció során sem csak a nyelv grammatikáját és szókincsét tanulják, hanem szociális és kulturális nyelvhasználati módokat is. A nyelv közvetítő szerepe akkor a legsikeresebb, ha a gyerekek életkoruknak és iskolázottságuknak megfelelő tudásszinttel rendelkeznek. A fentiek hiánya miatt a migráns gyerekek sokszor tehetetlenséget, dühöt, kiszolgáltatottságot és tudatlanságot érezhetnek, mert nem tudnak megfelelően kommunikálni. A nyelvtudás elégtelen szintje pedig egyértelműen veszélyezteti a tanulás sikerességét. A nyelvtanulást sok minden befolyásolhatja: a migránsok többségére például az jellemző, hogy nem magyar és nem latin betűs az anyanyelvük, és az is előfordul, hogy a saját anyanyelvükön sem tudnak írni-olvasni (Illés–Medgyesi 2009: 34)

A felnőttek számára elsősorban a menekülttáborokban van mód nyelvtanfolyamokon való részvételre, azonban az oktatás környezete nem a legmegfelelőbb, és a módszertani lehetőségek is elég szűkösek. A táborból kikerülve fizetős nyelvoktatásban vehetnek részt. Különböző nyelviskolák hirdetnek magyar nyelvtanfolyamokat, illetve a migránsokat támogató szervezetnek is vannak magyarnyelv-óráik, például a Református Menekültmisszió Iskolai integrációs és Lakhatási programja, illetve a Migráns Tanoda.

Budapesten több lehetőség van a migráns gyerekek oktatására, könnyebb számukra helyet találni a közoktatásban is: az általános iskolák közül szívesen fogadja őket például az Erzsébetvárosi Kéttannyelvű Általános Iskola, Szakiskola és Szakközépiskola, a középiskolák közül a Bókay János Humán Szakközépiskola, illetve a Than Károly Ökoiskola, Gimnázium, Szakközépiskola és Szakiskola.

A közoktatásban nincs jól megvalósítható tanterv, se tananyagok. A tanárok igyekeznek más célcsoport számára kidolgozott könyvekből, sok kiegészítő anyaggal taní-

tani. Vannak jó és kevésbé jó próbálkozások a kifejezetten migránsoknak szóló nyelvkönyvek készítésére. Előbbire jó példa Schmidt Ildikó programja és az *Együtthaladó* tankönyvcsalád (a Miskolci Egyetem gondozásában). Pénzügyi lehetőségek tekintetében pályázatok, támogatások állnak rendelkezésre, hogy segítsék a migránsokat és oktatóikat. Intézményi támogatást az Európai Menekültügyi Alaptól, az Európai Integrációs Alaptól, az Európai Szociális Alaptól és az UNHCR-től kapnak. A tapasztalatok szerint azonban kevés az emberi erőforrás, és a keretek is szűkösek.

4. Magyarnyelv-tanulási lehetőségek a közoktatásban a Than Károly Ökoiskola, Gimnázium, Szakközépiskola és Szakiskola példáján

4.1. Nyitás a migránsok tanítása felé

A Than Károly középiskola sokféle képzési formát biztosít a tanulóknak, ezért a diákok köre is széles spektrumon mozog. Ebben az intézményben helyet kapnak a középiskolába fel nem vettek és a különféle szakmákat tanulók is. Van olyan évfolyam is, ahol tizenöt osztályban négyszáz diák tanul. A Református Menekültmisszió évekkal ezelőtt azzal a kérdéssel kereste meg az intézményt, hogy nem tudnának-e helyet biztosítani menekültek számára is. Mivel az iskola már előtte is sokszínű és nyitott volt, szívesen fogadták a migráns tanulókat. A 2009/2010-es tanévben kezdtek tanítani menekült diákokat.

A menekültoktatás előzménye volt a *Dobbantó program* (2008–2011) és az *Európai Menekültügyi Alap interkulturális iskolai programja* (2011–2012). A *Dobbantó program* azoknak a hátrányos helyzetű tanulóknak segített, akik korábban nem voltak sikeresek a közoktatásban. A sajátos nevelési igényű diákokat a szakiskolai képzés előtt egy évig speciális tanár-team tanította. A cél az volt, hogy a fiatalokat az oktatási rendszerben tartsák. Ebben a programban csak pár menekült vett részt, de segítségükkel kiderült, hogy a siker érdekében másfajta módszerek szükségesek. A menekültek oktatása speciális problémákkal járt: a muzulmán diákok számára, akik az iskolában is rendszeresen végezték imáikat, a vallásgyakorláshoz megfelelő helyet és időt kellett biztosítani. Előfordult az is, hogy tanítási idő alatt szerettek volna mecsetbe menni. A ramadánt tartók napközben nem ettek, és ilyenkor nem is szívesen jöttek iskolába. Hozzá kellett szokniuk, hogy nők tanítják őket, bár kultúrájukban nem fogadják el a női vezetést. Mások az időfogalmaik, ebből szintén problémák adódtak: a szomáliaiak számára például a késés egyáltalán nem számít tiszteletlenségnek (Hublik 2010).

Az interkulturális iskolai program a menekült fiatalok integrálását segítette olyan módon, hogy magyar fiatalokkal közös programokat szerveztek (erdei iskola, tolerancia filmklub, Mezőgazdasági Múzeum, Nemzeti Színház, Tropicarium látogatás, farsang a Hagyományok Házában). A menekült fiatalok számára közösségi szobát alakítottak ki, melyben szabadon gyakorolhatták vallásukat.

Ezen tapasztalatok alapján alakult meg a magyar nyelvi előkészítő osztály, illetve a felnőttek általános iskolájának levelező tagozata. A gyerekek számára az iskola nyelvi

előkészítő osztályt biztosít. Az első évben a nyelvoktatásé a főszerep, ezenkívül magyarsággal és európaisággal kapcsolatos szociális-kulturális ismereteket is oktatnak. A diákok a tanév végén vizsgát tesznek magyar nyelvből és szociokulturális ismeretekből. Ennek eredménye dönti el, hogy továbbmehetnek-e integrált osztályokba, vagy folytatódik felzárkóztatásuk. Az integrált oktatásban részt vevők számára továbbra is biztosítanak magyar mint idegen nyelv órákat (Házlinger György 2012). Az iskolában három magyar mint idegen nyelv tanár foglalkozik a menekült diákokkal. Mindhárman fiatalok, húszas éveik végén – harmincas éveik elején járnak. Egyikőjük itt kezdte pályáját, a többiek előtte egy-két évet már tanítottak máshol.

4.2. A felnőttek oktatása

A felnőttek oktatása nagy létszámú (35 fős) osztályban zajlik, szombatonként, napi tíz-tizenegy órában. Az itt tanulók célja az általános iskola elvégzése, majd később szakiskolai bizonyítvány megszerzése. Vannak köztük olyanok, akik származási országukban nem fejezték be az iskolát, mások pedig nem tudták honosítani a végzettségüket igazoló papírokat. Az osztályhoz október végig lehet csatlakozni, és azokat, akik rendszeresen látogatják az órákat, év végén általában tovább is engedik. Tanév közben gyakran csökken az osztálylétszám, mert rendszeres a nyugati országokba történő távozás.

Az előképzettségi különbségek sajnos nehézségeket okozhatnak, például az analabéták tanítására már nincs kapacitás, nem áll rendelkezésre megfelelő tananyag (erre kínál megoldást Schmidt Ildikó készülő, hiánypótló munkája). A tanároknak létszáma sem elegendő a differenciált oktatáshoz. A diákok nem túlzottan motiváltak, de a munkavállaláshoz szükségük van az iskolában megszerezhető tudásra, ezért általában részt vesznek az órákon (1_N).

Az oktatás nagyrészt magyarul zajlik, de néha angol közvetítőnyelvet is használnak, mert általában minden csoportban van pár diák, aki ért angolul, és tud segíteni a magyarázatokban társainak. A nagy létszámú csoport miatt kevesebb lehetőség van a differenciálásra. A leghatékonyabb módszernek az bizonyult, hogy a tanulók diákon nézik a feladatokat, és papíron oldják meg őket. Sok szemléltető eszközzel, videóval, képekkel szokták érdekesebbé tenni az órákat (1_N).

4.3. Speciális tanári szerep

Az iskolában az órák előtt vagy után néha szóba kerülnek a menekülés körülményei és a traumatikus élmények, a tanulóknak szükségük van ezek kibeszélésére, feldolgozására. Idővel bizalmi viszony alakul ki tanár és diák között, és a tanárok egyik legnehezebb feladata e viszony határainak kijelölése, mivel a diákok néha visszaélnék a tanár bizalmával. Az tanításon kívüli kommunikáció általában kimerül abban, hogy jelzik, ha késni fognak az óráról, de előfordul, hogy komolyabb gondokban is segítséget kérnek. Volt olyan diák, aki azzal kereste meg tanárát, hogy kirabolták a kollégiumban. Az ilyen

esetekben az a tanár feladata, hogy a megfelelő segítő emberhez irányítsa a segítségkérőt. Az egyik tanár még a telefonszámát is megadta diákjainak, hogy el tudják érni, ha valami fontos ügyről van szó. Azonban vasárnaponként is egyre többször hívták, és megsértődtek, ha nem vette fel a telefont.

A tapasztalatok szerint a menekültek érzékenyebbek és sértődékenyebbek, melynek okai a megélt traumákban, vagy a kulturális különbségekben kereshetők. Az arab származásúak általában szeretnek alkudozni. Alku tárgyát képezhetik a kapott jegyek, és még a különböző tanításon kívüli segítségek is. Az említett tanárnő nem csupán nyelvtanár, hanem a lelki gondozáshoz is ért, ezért segítő beszélgetéssel igyekszik támogatni diákjait. Különösen a nőknek van szükségük női segítségre. Egy-egy ilyen beszélgetés során igazán mély traumák is szóba szoktak kerülni. Szükség van a tanár empátiájára, segítőkészségére, de a legtöbbet mégis a tapasztalat segít abban, hogy hatékonyabb legyen a tanítási folyamat (1_N).

4.4. Kiskorúak oktatása

A nyelvi előkészítő osztály első évében a migránsok elsajátíthatják a magyar iskolai sikerességhez szükséges ismereteket. Legnagyobb óraszámban magyar nyelvet tanulnak (heti 18 óra), ezenkívül vannak még angol, tanulásmódszertan, matematika, informatika, társadalomismeret és testnevelés óráik is. A diákok nem túl motiváltak, mivel az iskola kötelező számukra, és sokan inkább még régi otthonukhoz kötődnek. Olyan eset is előfordult, hogy egy édesanya minden ingóságát és még a házát is pénzzé tette, hogy gyermekét egy biztonságosabb helyre tudja küldeni. A gyerek bekerült az iskolába, de az első hónapokban semmire sem tudott koncentrálni, egészen addig, míg az édesanyját családtagokkal biztonságban maga mellett nem tudhatta (2_F). Nagymértékű a lemorzsolódás is, bár az év során folyamatosan csatlakoznak újonnan érkezők (márciusig fogadják őket), de körülbelül az osztály fele el is tűnik. Az osztálylétszám papíron 30-35 fő szokott lenni, de valójában csak körülbelül 15 diák jár rendszeresen iskolába. Integrált osztályokba közülük általában öten-hatan kerülnek.

Az osztályközösség alakítása sem egyszerű feladat, a diákok sok helyről jöttek, és különböző korosztályúak. A női tanárokat nehezen fogadják el, ezért osztályfőnökként férfi tanárra volt szükség, aki megkérdőjelezhetetlen tekintéllyel irányít. Világos és szigorú szabályok mentén szervezik az osztály életét. Az órák zavartalan menetét nehéz volt megteremteni: el kellett érni, hogy ne egyenek, ne igyanak óra közben, és ne hagyják el a termet. Előfordult az is, hogy olyan gyerek érkezett az országba, aki még nem vett részt intézményes oktatásban. Ez az afgán pásztorfiú nem tudta megszokni az iskolai körülményeket, sokkal hangosabb volt társainál, és a nézeteltéréseket csak erőszakkal tudta kezelni (1_F).

Úgy tűnik, a befogadásnak is megvannak a határai: egy kamaszodó fiú iskolába szoktatása nem mindig valósítható meg. Gyakoriak voltak a késések és a hiányzások is. Jól működő rendszernek látszik, hogy a késésekkel szemben nincs tolerancia. A hiányzást azonban péntekenként megengedik azoknak, akik a mecsetbe mennek

imádkozni, illetve minden diáknak évente van egy „szabadnapja”, amit akkor vehet ki, ha valamilyen vallási vagy nemzeti ünnepet szeretne megünnepelni a családjával. (A magyar iskolaév ugyanis nincs tekintettel például a kínai újév, vagy az iszlám ünnepek rendszerére.)

Voltak olyan menekültek, akikkel a tanárok külön megállapodásokat kötöttek. Az egyik lányt például egyáltalán nem érdekelt a tanulás, ha jelen volt az órán, inkább akadályozta a munkát, de túl sokat is hiányzott. Az egyik tanár úgy döntött, hogy nem írja be hiányzóknak, megengedi, hogy csak akkor legyen ott, ha rendesen tud dolgozni. Pár hét elteltével, amikor a lány belátta, hogy fontos tanulnia, elkezdett rendszeresen órákra járni és fegyelmezetten viselkedni.

Nehezebb volt a feladat annál a diáknál, aki csak akkor tudott az órán odafigyelni, ha közben zenét hallgatott. Ő is kapott engedélyt erre, de mivel az osztálytársai ezt nem nézték jó szemmel, egy idő után vissza kellett vonni tőle (1_F).

Sok kulturális és viselkedésbeli eltérés van a különféle nemzetiségek között. Az afgánok hangosabbak, a szómáliaiak csendesek, de abban hasonlóak, hogy ha bármelyiküket megsértik, honfitársaik azonnal megvédik. Ebből néha konfliktusok is adódnak, a szómáliaiak és az afgánok például páros munkában soha nem dolgoznak együtt, mivel a két nép nincs jó viszonyban egymással. Az egyik magyarórán egy összetűzés verekedésig fajult, és az osztályfőnöknek kellett szétválasztani tanítványait (1_F).

Az osztályfőnöknek a diákok tantermi kérdéseken kívüli problémáival is foglalkoznia kell. Szükség van az őket befogadó intézményekkel való kapcsolattartásra. A tanulók többsége Fóton és Bicskén, illetve a Családok Átmeneti Otthonában lakik. Az ottani nevelőktől és segítőktől is hasznos információkat kaphatnak a pedagógusok. A Református Menekültmisszió és a Menedék Egyesület is szívesen segít a menekültekkel foglalkozóknak.

Az osztályfőnöki órákon sok az adminisztráció és ügyintézés, mert a menekültek számára nehéz a diákigazolvány vagy a jogosítvány megszerzése, de még az ebédbefizetés is. A közösségépítésben inkább az egyéb programok segítenek: drámajátékok, iskolai programokon és iskolán kívüli osztályprogramokon való részvétel. Az osztály közösen el szokott menni a Margit-szigetre, a János-hegyre és Gül Baba türbéjéhez. Karácsonykor együtt ünnepelnek, bár a többség nem a karácsonyt ünnepli, helyette egy közös téli ünnepet alakítanak ki (1_F).

Kifejezetten nekik szervezik a migráns tábort, ahol az iskolába járó összes menekültet szívesen látják, és egy kiválasztott magyar osztályt. Ezen a minden év tavaszán megrendezett programon lehetőség nyílik egymás megismerésére. Az előkészítő évben csak a testnevelés órán találkozhatnak magyar diákokkal. Fontos, hogy a személyes ismeretség és a jó élmények határozzák meg a magyarok és a migránsok kapcsolatát, hiszen az iskolában a menekültek többsége nem kerülne közvetlen kapcsolatba magyarokkal. Külön osztályba járnak, és külsőleg is különböznek. Inkább a lányok viselete tér el a megszokottól, mert őket jobban kötik a vallási előírások, míg a fiúk könnyebben átveszik a nyugatiasabb öltözködési stílust.

Ebben az osztályban két csoportban zajlik a magyar mint idegen nyelv oktatása: kezdő és középfeladói szinten. Az utóbbi csoportba általában azokat a diákokat oszt-

ják be, akiknek előző évben nem sikerült integrált osztályba kerülniük. A tanuláshoz elsősorban Durst Péter *Lépésenként magyarul* könyvét használják, illetve a Semmelweis Egyetem kiadványait, a *Halló, itt Magyarország!*-ot, a *Kilikit* és a *MagyarOK*-at. Különbféle szóróanyagok és reklámújságok is jól felhasználhatóak. Nyelvtan tanításakor jellemző a frontális munkaforma, de kommunikációs gyakorlatok során sokszor alkalmaznak pármunkát vagy csoportmunkát.

Az integrált tanulók számára heti két magyar mint idegen nyelv órára van lehetőség a magyar nyelv és irodalom óra keretéből. Ezenkívül lehet még magánórájuk attól függően, hogy a magyar mint idegen nyelv tanároknak mennyi kapacitásuk van. A tapasztalatok szerint az egyéves nyelvi előkészítés nem elég az iskolai sikerességhez, hiszen a tantárgyak szakszavaival egyáltalán nem foglalkoznak, ezért nagyon szükségesek a további nyelvórák is.

A tananyagok összeállításában a saját kultúra is szerepet kaphat; ilyen például, amikor a diákoknak az a feladatuk, hogy írjanak rövid fogalmazást saját népük gasztronómiai szokásairól. Megismerkednek egymás nemzeti jelképeivel, zenéjével és táncával is. Az ilyen jellegű feladatok hosszú távon is hasznosak lehetnek, mert ezeket a szövegeket kijavítva és összeszerkesztve fel lehet használni egy leendő, migránsoknak, menekülteknek szóló tankönyvhöz.

A tanításban fontos a vizualitás. Ezek a diákok is szeretnek rajzolni, ezért az egyik tanárnő a rajzaikból szerkesztett képregénnyel gyakoroltatta a történetmesélést. Elmondása szerint a diákok nagyon szívesen fogadják, ha a saját munkájukat, kultúrájuk elemeit láthatják viszont, így bármilyen tanulnivaló sokkal jobban érdekli őket (2_N).

Az itt tanító magyar mint idegen nyelv tanárok összességében úgy látják, hogy munkájukhoz sok tananyag hiányzik, különösképpen az írástanításhoz. Jó lenne, ha külön munkaközösségük lenne, mert jelenleg a magyar nyelv és irodalmi munkaközösséghez tartoznak. A kommunikációs gyakorlatok összeállításában különösen fontosnak tartják, hogy azok valódi élethelyzethez közeli legyenek. A menekültekkel nem könnyű együtt dolgozni, de a tapasztalat, és a lefektetett szabályok következetes betartatása eredményhez vezethet.

5. Következtetések

Az elmúlt évek menekültoktatásának tapasztalatai azt bizonyítják, hogy a magyar mint idegen nyelv oktatás keretében szükség lenne migráns specializációra. A nem magyar anyanyelvű, zömmel harmadik országbeli bevándorlók nyelvoktatása ugyanis másfajta kihívások elé állítja az őket tanítókat. A specializáció szükségessége abból fakad, hogy egyre több migráns gyermek kerül be a magyar közoktatásba. A magyar mint idegen nyelv oktatás tananyagai és módszertana eddig főleg az európai kultúrkörből származó, felnőtt nyelvtanulók számára készült; fiatalabb korosztálynak csak származásnyelvként oktatták. A migránsokat tanító tanárok tapasztalatai szerint ezek nem alkalmasak menekültek oktatására.

Egy kifejezetten migránsoknak szóló tankönyv megírásakor több szempontot is figyelembe kellene venni: a tematikát illetően fontos, hogy a nyelvtanulók számára ismerős jelenségek, akár saját kultúrájuk elemei is megjelenjenek. Erre jó példa lehet a népek gasztronómiai szokásainak bemutatása, ezen keresztül az ételekkel kapcsolatos szókinccs gyakorlása. Egy interkulturális naptár ötlete felhasználható az ünnepek tanítására (mint a Református Menekült Missziónál). Figyelmet kell fordítani arra, hogy nem európai és keresztény kultúrkörben élők számára jobban kifejtve jelenjenek meg a számunkra magától értetődő dolgok (udvariassági szabályok, metakommunikáció stb.). Tekintettel kell lenni arra, hogy a traumatikus élményekkel hozzánk érkezők ne szembesüljenek számukra kellemetlen beszéd témákkal (például család, otthon).

A tapasztalatok alapján a nyelv grammatikájának tanításában nincs szükség változtatásra. A megjelenés előtt álló alfabetizációs tankönyv megoldást jelenthet a nyelvtanulás alapvető feltételeinek megteremtéséhez.

A menekülteket tanítók számára szükséges a nemzetközi politikai események ismerete, minimálisan tisztában kell lenniük a harmadik országbeli kultúra alapjaival. A traumatikus élmények kezeléséhez pszichológiai ismeretekkel kell rendelkezniük. Ha a tanár empatikus, könnyebben érhet el eredményeket. Ugyanakkor ügyelni kell a megfelelő távolságtartásra, toleranciát kell gyakorolni, és ezt a gyerekektől is meg kell követelni. A pedagógusok munkájának megkönnyítését segítette a Menedék Egyesület 2013-as projektje, a *Pedagógusokkal a befogadóbb iskoláért* címmel.

Mindezek azt mutatják, hogy behatóan foglalkozni kell a menekültek magyar nyelv-oktatásával, mert ez teremti meg a hozzánk érkező menekültek további boldogulásának alapjait.

Irodalom

- Fleischmidt Margit – Nyíri Pál (szerk.) 2006. *Nem kívánt gyerekek? Migránsok a magyar közoktatásban*. Budapest.
- Házlinger György 2012. *A Than Károly Ökoiskola, Gimnázium, Szakközépiskola és Szakiskola. A magyar nyelvet nem ismerő tanulók iskoláztatásával kapcsolatos helyi eljárásrendje*. http://than.hu/?wpfb_dl=129 [2014.11.15.]
- Hublik Ildikó 2010. Migráns tanulók együtt tanítása a Dobbantó programban. *Új Pedagógia Szemle* 6–7. <http://www.ofi.hu/tudastar/uj-pedagogiai-szemle-110615/hublik-ildiko-migrans> [2014.11.15.]
- Illés Katalin – Medgyesi Anna 2009. *A migráns gyerekek oktatása*. Menedék – Migránsokat Segítő Egyesület, Budapest.
- Mezei Orsolya 2014. *A magyarországi menekültek magyar mint idegen nyelv oktatása*. Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar. Szakdolgozat. Kézirat.
- Schmidt Ildikó 2014. A magyar közoktatásba belépő migráns tanulók komplex nyelvi szintfelmérése. *THL2* 1: 22–33.